

ЖАҢА ҚАЗАҚ ӘЛІПБИ

№	латынша	кирилше	әріптің атауы	№	латынша	кирилше	әріптің атауы
1	A a	А а	а	18	O o	О о	о
2	Ä ä	Ә ә	ә	19	Ö ö	Ө ө	ө
3	B b	Б б	бы	20	P p	П п	пы
4	D d	Д д	ды	21	Q q	Қ қ	қы
5	E e	Е е	е	22	R r	Р р	ыр
6	F f	Ф ф	фы	23	S s	С с	сы
7	G g	Г г	гі	24	Ş ş	Ш ш	шы
8	Ğ ğ	Ғ ғ	ғы	25	T t	Т т	ты
9	H h	Х х, Н н	һы	26	U u	У у	ұу
10	I i	Й й, И и	йй	27	Ū ū	Ұ ұ	ұ
11	ı	І і	і	28	Ü ü	Ү ү	ү
12	J j	Ж ж	жы	29	V v	В в	вы
13	K k	К к	кі	30	Y y	Ы ы	ы
14	L l	Л л	ыл	31	Z z	З з	зы
15	M m	М м	мы	*С, Х, W таңбалары цитаталық принциппен жазылатын шетілдік сөздерде қолданылады.			
16	N n	Н н	ны				
17	Ŋ ŋ	Ң ң	ың				

ЖЕТІЛДІРІЛГЕН ЖОБАДАҒЫ ДИАКРИТИКАЛЫҚ БЕЛГІЛЕР

Ää (умлаут),
Öö (умлаут),
Üü (умлаут);
Ūū (макрон)
Ğğ (бревис)
ŋ (халықаралық фонетикалық әліпбиде *eng* /*ɛŋ*/ (эң) деп аталатын таңба)
Şş (седиль)

ЖАЗЫЛЫМ БОЙЫНША ТАПСЫРМА

Көп нүктенің онына тиісті әріптерді қойып жазып шығыңыз.

k...rkem, ...dıs, d...n, m...deniet, b...iterek; ...rıs, ...mırşeñ, k...sem,
b...rık, ...rdıs, ...kımet, j...ie, t...begeilı, sır..., k...m...n, z...mz...m,
b...lb...l, mağl...mat, m...jbür, jazğyt...rym, d...ld...l, d...st...r, k...ilek,
q...lyn, j...zım, j...rek, d...rys, j...dyryq.

Тексеру үшін: (көркем, әдіс, дән, мәдениет, бәйтерек, өріс, өміршен, көсем, бөрік, үрдіс, үкімет, жүйе, түбегейлі, сірә, күмән, зәмзәм, бұлбұл, мағлұмат, мәжбүр, жазғытұрым, дүлдүл, дәстүр, көйлек, құлын, жүзім, жүрек, дұрыс, жұдырық).

LATYN ÄLİPBİİN BİRGE OQYP ÜİRENEİİK!

Ärbir halyq öziniñ ana tilinde ğana baqytty.

**Ana tılı – bärımızdıñ anamyz,
Öitkeni ol – ültymyzdyñ anasy.**

Tıl märtebesi – el märtebesi.

Tıl – dostyqtyñ altyn köpiri.

Tılı ölgen el – tırı ölgen el.

Tıl – ölşeusız qazyna, örisi keñ älem.

Öz tılıñ – birlik üşin, özge tıl – tırlık üşin.

Жазылым тапсырмасы

Биыл қастерлі Тәуелсіздігімізге 30 жыл толады. Бұл – қайта жаңғырған қазақ мемлекеттігінің, ата-бабаларымыз аңсаған азаттықтың тұғыры нығая түскенін әйгілейтін маңызды белес. Тарих тұрғысынан алғанда, отыз жыл – көзді ашып жұмғандай қас-қағым сәт.

1) _____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Оқылым тапсырмасы

Мәтінді қазақ тілінің латын әліпбиімен оқыңыз:

Şämşı

Şämşı Qaldaiaqov Oñtüstik Qazaqstan oblysynyñ Qyzylqūm audanynda dūniēge kelgen. Ol jas kezinen-aq tamaşa änder şyğara bastaidy. Bır sazgerdiñ änderin halyq ıñinde űlkenniñ de, kışınıñ de süiip aituy – sirek qūbylys. Ondai bükil qazaq halqyna äñ saldyrğan sazger – űly sazger. Älemdik muzykada Ştraus, Şopenniñ vālsteri qandai oryn alsa, Şämşiniñ şalqyğan vāls yrğaqтары da sonдай ğajap.

Қазақстан Республикасының Мемлекеттік Гимні

*Музыкасы-композитор
Шәмші Қалдаяқовтікі,
сөзі-Жұмекен Нәжімеденов (1956),
Нұрсұлтан Назарбаевтікі (2005).*

Алтын күн аспаны,
Алтын дән даласы,
Ерліктің дастаны,
Еліме қарашы!
Ежелден ер деген,
Даңқымыз шықты ғой.
Намысын бермеген,
Қазағым мықты ғой!

*Менің елім, менің елім,
Гүлің болып егілемін,
Жырың болып төгілемін, елім!
Туған жерім менің — Қазақстаным!*

Ұрпаққа жол ашқан,
Кең байтақ жерім бар.
Бірлігі жарасқан,
Тәуелсіз елім бар.
Қарсы алған уақытты,
Мәңгілік досыңдай.
Біздің ел бақытты,
Біздің ел осындай!

*Менің елім, менің елім,
Гүлің болып егілемін,
Жырың болып төгілемін, елім!
Туған жерім менің — Қазақстаным!*

Қазақстан Республикасының Мемлекеттік Гимнін орындау тәртібі

1. Көпшілік алдында орындау кезінде қатысушылар Мемлекеттік Гимнді тұрып айтады (тыңдайды), бұл ретте Қазақстан Республикасының азаматтары оң қолын жүрегіне қойып айтады.
2. Қазақстан Республикасының мемлекеттік органдары мен өзге де ұйымдары шет мемлекеттердің аумағында іс-шаралар өткізген кезде Мемлекеттік Гимн осы Конституциялық заңға, сондай-ақ сол мемлекеттің заңнамасы мен протоколдық практикасына және жергілікті салт-дәстүрге сәйкес орындалады.
3. Қазақстан Республикасының Мемлекеттік Туын салтанатты жағдайда көтеру және тігу кезінде Мемлекеттік Гимн орындалады, бұл ретте қатысушылар жүздерін Туға қарай бұрады.

(4.06.2007 ж. "Қазақстан Республикасының Мемлекеттік рәміздері туралы" Заңның 9-бабы).

**Еліміздің мемлекеттік
рәміздерін
біл және құрметте!**

№1 Бадамша орта мектебі

"Отан сезімі, өз еліне деген мақтаныш оның рәміздерін құрметтеуден басталады. Сондықтан барлық уақытта мемлекеттік рәміздер-бұл ұлттық мақтаныштың мәні. Оларға деген көзқарас ерекше.»

Н. Назарбаев

Қазақстан Республикасының мемлекеттік рәміздері болып табылады: Мемлекеттік Ту, Мемлекеттік Елтаңба, Мемлекеттік Әнұран.

Қазақстан Республикасының Мемлекеттік Туы — ортасында 32 шұғылалы күн, оның астында қалықтап ұшқан қыран бейнеленген тік бұрышты көгілдір түсті мата. Ағаш сабына бекітілген тұста — вертикаль-ды жолақ ұлттық өрнекпен нақышталған. Тудың ені мен ұзындығының арақатынасы-1:2. Тудың авторы - белгілі дизайнер әрі суретші, Қазақстанның еңбек сіңірген өнер қайраткері Шәкен Ниязбеков. Бір түсті фон-Қазақстан бірлігінің нышаны. Көгілдір түс бүкіл жер бетіндегі және адамдардағы аспанның шексіздігін білдіреді, сонымен қатар жалпы әл-ауқаттың, тыныштықтың, бейбітшілік пен бірліктің символы болып табылады.

Күннің түсі-өмірдің, байлықтың және молшылықтың символы. Сондықтан тудағы күннің барлық 32 сәулесі астық түрінде болады — молшылық пен әл-ауқаттың негізі. Символика тілінде қыран бейнесі мемлекеттік билікті, дала үшін кеңдік пен көрегендікті білдіреді, бұл бостандықтың, тәуелсіздіктің, мақсатқа, биіктікке ұмтылудың, болашаққа ұшудың символы. Сонымен бірге, бүркіт күшті күшке ие бола отырып, болашаққа жетуге кедергі келтіргісі келетіндерге лайықты тойтарыс бере алады. Сол жағында тудың сабын жағалай Қазақстанның мәдениеті мен дәстүрін бейнелейтін типтік ұлттық ою-өрнек жүріп жатыр.

Қазақстан Республикасының Мемлекеттік елтаңбасы-дөңгелек нысанды және көгілдір түс аясындағы шаңырақ (киіз үйдің жоғарғы күмбез тәрізді бөлігі) түрінде бейнеленген, шаңырақты айнала күн сәулесіндей тарап уықтар шаншылған, аңыздардағы қанатты пырақтар бейнесі. Елтаңбаның төменгі бөлігінде "QAZAQSTAN" деген жазу бар. Егемен Қазақстанның бүгінгі Елтаңбасы екі танымал сәулетшінің: Жандарбек Мәлібеков пен Шот-Аман Уәлихановтың орасан еңбегінің, шығармашылық ізденістерінің нәтижесі болып табылады.

Шаңырақтың бейнесі — киіз үйдің күмбез тәрізді жоғарғы бөлігі-бұл Қазақстанда тұратын барлық адамдардың ортақ үйінің бейнесі. Шаңырақтың беріктігі оның уықтарының (тіректерінің) сенімділігіне байланысты. Шаңырақ нысан бойынша аспан күмбезін еске түсіріп қана қоймай, адамдардың санасында көрініс табуы-тіршіліктің маңызды элементтерінің бірі болып табылады. Шаңырақ-туған үйдің, ал кең мағынада әлемнің, әлемнің символы. Ал шаңырақтың ішкі жағындағы көлденең доғалар-күлдереуше, үш жүздің бірлігін білдіреді.Елтаңбада қанаттары бар мифтік ат-Тұлпар бейнеленген. Сол аттар есік алтын адамының дулығасымен безендірілген. Қанаттар қуатты, гүлденген мемлекет құру туралы арманды бейнелейді. Олар сондай-ақ таза ойлар мен қоғамда, табиғатпен және әлемдік өркениетпен үйлесімділікке ұмтылу туралы куәландырады. Республиканың мемлекеттік елтаңбасында екі мифтік ат бейнеленген және олар шаңырақты екі жағынан қорғайды. Олар сондай-ақ ортақ үйге – Отанға қызмет ету идеясын білдіреді. Отанды көздің қарашығындай қорғау және оған адал қызмет ету - мифтік жылқылардың бейнелеріне енген маңызды лейтмотивтердің бірі.

Государственный Гимн Республики Казахстан

Музыка композитора
Шамши Калдаякова,
слова *Жумекена Нажимеденова (1956),*
Нурсултана Назарбаева (2005).

Алтын күн аспаны,
Алтын дән даласы,
Ерліктің дастаны,
Еліме қарашы!
Ежелден ер деген,
Даңқымыз шықты ғой.
Намысын бермеген,
Қазағым мықты ғой!

*Менің елім, менің елім,
Гүлің болып егілемін,
Жырың болып төгілемін, елім!
Туган жерім менің — Қазақстаным!*

Ұрпаққа жол ашқан,
Кең байтақ жерім бар.
Бірлігі жарасқан,
Тәуелсіз елім бар.
Қарсы алған уақытты,
Мәңгілік досыңдай.
Біздің ел бақытты,
Біздің ел осындай!

*Менің елім, менің елім,
Гүлің болып егілемін,
Жырың болып төгілемін, елім!
Туган жерім менің — Қазақстаным!*

Порядок исполнения

Государственного Гимна Республики Казахстан

1. При публичном исполнении Государственного Гимна присутствующие поют (выслушивают) стоя, при этом граждане Республики Казахстан прикладывают правую руку к сердцу.
2. При проведении государственными органами и иными организациями Республики Казахстан мероприятий на территории иностранных государств Государственный Гимн исполняется в соответствии с настоящим Конституционным законом, а также законодательством и протокольной практикой государства пребывания и местными обычаями.
3. Торжественное поднятие и установка Государственного флага Республики Казахстан сопровождаются исполнением Государственного Гимна, при этом присутствующие поворачиваются лицом к Флагу.

(Статья 9 Закона «О государственных символах Республики Казахстан» от 4.06.2007г).

**Знай и уважай
государственные символы
страны!**

Бадамшинская средняя школа №1

"Чувство Родины, гордость за свою страну начинаются с уважения к её символам. Поэтому во все времена государственные символы - это предмет национальной гордости. И это отношение к ним особенное."

Н. Назарбаев

Государственными символами Республики Казахстан являются:
Государственный Флаг,
Государственный Герб,
Государственный Гимн.

Государственный флаг Республики

Казахстан представляет собой прямоугольное полотнище голубого цвета с изображением в его центре солнца с 32 лучами, под которым — парящий орёл. У древка — вертикальная полоса с национальным орнаментом. Соотношение ширины флага к его длине 1:2.

Автор флага — известный дизайнер и художник, заслуженный деятель искусств Казахстана Шакен Ниязбеков. Одноцветие фона — символ единства Казахстана. **Голубой цвет** означает бесконечность неба над всей землёй и людьми, а также является символом общего благополучия, спокойствия, мира и единства.

Силуэт **солнца** является символом жизни, богатства и изобилия. Поэтому все 32 луча солнца в флаге имеют форму зерна — основы изобилия и благополучия. На языке символики силуэт орла означает государственную власть, широту и прозорливость. Для степняков это символ свободы, независимости, стремления к цели, к высоте, полёт в будущее. Вместе с тем, орёл, имея мощную силу, способен дать достойный отпор любому, кто пытается помешать в достижении будущего. С левой стороны, вдоль древка, идёт типичный национальный орнамент, олицетворяющий культуру и традиции Казахстана.

Государственный герб Республики

Казахстан представляет собой изображение шанырака (верхняя сводчатая часть юрты) на голубом фоне, от которого во все стороны в виде солнечных лучей расходятся уйки (опоры) в обрамлении крыльев мифических коней. В нижней части герба — надпись «QAZAQSTAN».

Сегодняшний герб суверенного Казахстана является результатом огромного труда, творческих исканий двух известных архитекторов: Жандарбека Малибекова и Шот-Амана Уалиханова.

Образ шанырака — верхней сводчатой куполообразной части юрты — это образ общего дома всех людей, проживающих в Казахстане. Счастье в нём зависит от благополучия каждого, как прочность шанырака зависит от надёжности его уыков (опор). Шанырак не только по форме напоминает небесный купол, но и по отражению в сознании людей является одним из важных элементов жизнеустройства. Шанырак — символ отчего дома, а в более широком понимании и мира как вселенной. А поперечные дуги внутри шанырака — кульдереуш, означают единство трех жузов.

На гербе изображён Тулпар — мифический конь с крыльями. Такие же кони украшают шлем иссыкского Золотого человека. Крылья символизируют мечту о построении сильного, процветающего государства. Они свидетельствуют также о чистых помыслах и стремлении к совершенствованию и достижению гармонии в обществе, с природой и мировой цивилизацией. В государственном гербе республики изображены два мифических коня, и они как бы оберегают шанырак с двух сторон. Они также ярко выражают идею служения общему дому — Родине. Беречь Родину как зеницу ока и преданно служить ей - один из важных лейтмотивов, заложенных в образах мифических коней.